

דעת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
איוזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

גליון 114 ויצא

רשימה בציפורן, מלאכת תפירה וחיבור בסיכה, בסרטי הדבקה וסקוטש, מהדק סיכות, חיבור בטנה למעיל, להחזיר מלוי כרית, לנפח כדור, לקבץ פירות וירקות, לאגד זר פרחים, קריעת ניירות דבוקים, נייר מגליל, להדביק ניירות, להדביק או להסיר תווית מבקבוק, הפרדת דפים דבוקים, התרת נדרים בשבת,

סימן שמ ס"ה

ונהגו להקל ואין להחמיר. (חזו"א או"ח סי קנב ד"ה דברי).
ויש בזה לימוד זכות על העושים כן ולמעשה יש
להחמיר, (הגרש"ז אורבך בשש"כ פט"ו הע' רכד), לכתחילה. (מנח"י
ח"ב סי' יט).

מהדק סיכות

סב. הידוק ניירות במהדק סיכות, י"א שאסור
משום **תופר**. (חוט שני ח"א פי"ז עמ' קלו) ויש שנסתפקו אם
זה נחשב תפירה, ומכל מקום אסור משום **מעשה**
חול. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פכ"ח הע' יז).

חיבור הדבקה וסקוטש

סג. חיבור סרטי הדבקה בסגירת טיטול יש
אוסרים בתפירה לזמן, ויש אומרים שאם עשוי
לפתחו ולחזור ולהדביקו נחשב ככפתור, וטוב
שידביקו מערב שבת שיקבע שעשוי ליפתחו. (חוט שני
ח"א פי"ז עמ' קלו) וחיבור על ידי **סקוטש** אין בו איסור
לדעת הכל.

סעיף ז

בית יד שמהדקו בחוט

סד. בית יד שעל הזרוע שיש בו חוט שכשרוצה
להדקו מותח החוט ומתהדק היטב, אסור למתחו
אלא אם יהיו **הנקבים רחבים קצת ומתוקנים**
בתפירה בעיגול. כי אז אינו דומה לתופר רק
כמכניס קרסים בלולאות, כיון שמתוקן לזה
בתמידות למתחו ולהדקו כשלבשו, ולרפותו
כשרוצה לפשטו, ואם אין מהדקו יפה **ונמלך**
לפעמים להניחו כך לעולם ולפשטו כשמהודק
אסור להדקו בשבת. (שו"ע סי"ז, מ"ב ס"ק כח-כט).

מחט נקובה תחוב במחט

סה. אף אם החוט תחוב במחט נקובה שתלוי שם
כדי להכניסו על ידו בנקבים מותר, **ואין בו משום**
טלטול כי המחט תלוי בפתיל והפתיל בבגד ואין
נפרד ממנו לעולם. (מ"ב ס"ק ל).

סעיף ה

לרשום בציפורן

נז. מותר לרשום בציפורן על הספר כמו שרושמים
לסימן, כעין **קו בעלמא** לזכרון שיש בזה איזה טעות
סופר, כי לא נחשב כתב, ואין זה דבר המתקיים.
אבל לעשות **כמין אות** אסור אפילו באות אחת. ויש
מחמירים בכל אופן אף ברשימה. (שו"ע סי"ה, מ"ב ס"ק כג-
כד).

בנייר או בכלי

נח. ההיתר לרשום בציפורן הוא רק **בקלף הקשה**,
אבל על ה**נייר** אסור כי מתקים. וכן אם **רושם בכלי**
שעושה רשימה עמוקה יותר אף על קלף ועץ אסור,
שניכר היטב ומתקיים. (מ"ב ס"ק כה).

סעיף ו

למתוח חוט תפירה

נט. חוט תפירה שנפתח ונתפרדו **שתי חתיכות**
הבגד זו מזו במקצת, וחוט תפירה נמשכים,
ורוצה למתוח ראש החוט כדי להדק ולחבר, **אסור**
למתחו משום תופר, וחייב חטאת. והוא שעושה
הקשר לבסוף אפילו אינו של קימא, אבל בלא קשר
כלל פטור. ואם יתפרדו **שלשה תפירות** ומתחן
חייב אף בלא קשר. (שו"ע סי"ו, מ"ב ס"ק כו-כז).

מלאכת תפירה

ס. התופר שתי תפירות חייב והוא **שקשר** ראשי
החוט מכאן ומכאן כדי שלא תשמוט אפילו **לא היה**
של קימא, ואם היה של קימא חייב גם משום
קושר. ויש אומרים שאף **אם לא קשר כלל** יש
איסור. ואם עשה **שלש תפירות** חייב אף בלי קשר
שהרי מתקיימת התפירה. (מ"ב ס"ק כז).

חיבור במחט

סא. אין לתחוב **הקריי"ז עם הבגד במחט** בשתי
תכיפות. (מ"ב ס"ק כז). ויש אומרים שתחבת מחט
אינה בכלל תפירה רק **כחיבור בכפתור** כי ברור לכל
שאין נעשה לחיבור קבוע רק להידוק לזמן מה

לחבר ביטנה למעיל

סו. מותר לחבר ביטנה למעיל על ידי **רוכסן** אף אם נשאר שם לעולם, כי זה כחיבור על ידי קרסים וכפתורים. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פט"ז סעיף עד). וי"א שאם **הדרך להניחם שם למשך זמן רב** אסור לחברה משום תופר, ולהסירה מהמעיל משום קורע. (שבה"ל ח"ג סי' נא וח"ח סי' מא, חוט שני ח"א פ"ז עמ' קלד).

סעיף ח

בית יד שמהדקו בחוט

סז. מוכין שנפלו מהכסת כגון **צמר גפן וגרירת בגדים בלויים, או נוצות**, מותר להחזירם **לאותו כסת** כיון שכבר היו שם אין בזה משום תיקון כלי, אך יזהר שלא יתפור. אבל אסור **ליתנם בתחילה בכסת** כי עכשיו נעשה כלי ויש בזה חיוב תורה. (שו"ע סי"ח, מ"ב ס"ק כח-כט).

ניפוח גלגל או כדור

סח. לנפח גלגל או כדור גומי אם כבר **ניפחו פעם אחת** מותר לחזור ולנפחו. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פט"ז הע' כד). ויש אוסרים בכל אופן. (מנח"י ח"ו סי' ל, הגר"ש אלישיב בהלכות שבת בשבתו פט"ז הע' 3).

סעיף ט

קיבוץ מלח ממשרפות

סט. אסור לקבץ מלח ממשרפות המלח, שיש מקומות שממשיך לתוכן מים מהים והחמה שורפתם ונעשים מלח, כי **דומה למעמר** שאוסף שבלים, ואיסורו מדרבנן כי אין עימור אלא בגידולי קרקע. ודוקא **במקום המשרפות** שהוא מקום גידולו של המלח כמו שבלים בשדה, אבל אם נתפור במקום אחר מותר לקבצם למקום אחד. (שו"ע סי"ט, מ"ב ס"ק לד-לו).

קיבוץ דבר הגדל בקרקע

ע. אסור לקבץ כל דבר ממקום גידולו, כגון פירות וירקות ועצים ועשבים וכל דבר הגדל מהקרקע, ובה יש חיוב כשמקבצם **במקום גידולם** שזה מלאכת מעמר, **ושלא במקום גידולם** כגון שנתפזרו פירות בבית אין אפילו איסור כשמקבצם. (שו"ע סי"ט, מ"ב ס"ק לו). וכן אם לקח פירות שהיו **בערימות קטנות** ועשה מהם **ערימה אחת גדולה** חייב משום מעמר. (אגלי טל מעמר סק"א).

שיעור עימור

עא. שומרי גנות ופרדסים צריכים לזהר מאד שלא לאסוף אפילו מעט פירות אף כשנשרו מערב שבת כי יש בזה חיוב חטאת ושיעור עימור קטן מאד, כמו שכתב הרמב"ם המעמר אכלים אם **לאכילה** שיעורו כגורגרת, ואם **לבהמה** שיעורו כמלא פי הגדי, ואם **להסקה** שיעורו כדי לבשל ביצה. (שו"ע סי"ט, מ"ב ס"ק לו).

זר פרחים

עב. המאגד פרחים לזר יש אומרים **שחייב משום מעמר**. (קצה"ש סי' קמו ס"ק מט הע' 17). ויש חולקים כי אין כונתו לאוספם כמעמד רק **לסדרם באופן יפה**. (אג"מ אור"ח ח"ד סי' עג).

סעיף י

קיבוץ דבילה

עג. המקבץ דבילה ועשה ממנו עיגול או שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדת מעמר וחייב, שדרכם של פירות אלו לחברם באופן זה, ואף אם עושה כן **בבית** חייב משום מעמר כי באופן כזה עשוי לעשות בבית כבשדה. וכן כל כיוצא בזה. (שו"ע סי"י, מ"ב ס"ק לח).

סעיף יא

לחבץ שושמים ואגוזים בדבש

עד. אף שנותנים שושמים ואגוזים לדבש לא יחבצם בידו, שיהדק האגוזים בידו ועל ידי זה מפריד הדבש מבחוץ שזה בורר. (שו"ע סי"א, מ"ב ס"ק לט). ואם עושה כן **לאכול לאתור** מותר. (מ"ב סי' שיט ס"ק סד).

סעיף יב

זרע פשתן או שושמים במים

עה. הנותן זרע פשתן או שושמים וכיוצא בהם במים **חייב משום לש**, מפני שמתערבים ונתלים זה בזה. (שו"ע סי"א).

סעיף יג

שבירת וקריעת נייר

עו. אין שוברים החרס ואין קורעים הנייר כדי להניח עליהם, מפני שהוא **כמתקן כלי**. והיינו כשאין מקפיד על המידה, שאם הוא **מקפיד עובר גם משום מחתך**. (שו"ע סי"ג, מ"ב סק"מ-מא). ואין בזה משום קורע לשו"ע הרב כי **אין קורע בדבר שהוא גוף אחד** כעור ונייר, רק בדבר שנתחבר מגופים רבים. לביאור הלכה שאין קורע רק אם התיקון בשני החלקים שנקרעו, אבל אם **התיקון באחד מהם אינו קורע** רק מתקן כלי. (ביה"ל ד"ה אין).

קריעת נייר לקרעים

עז. אם קורע נייר לקרעים כדי לקנח בהם את עצמו או **שאר תשמיש**, חייב משום קורע שהוא על מנת לתקן. (מ"ב ס"ק מא).

קריעת נייר משום כבוד הבריות

עח. מי שנמצא במקום שאין בו **נייר טואלט חתוך**, רשאי לחתוך **כלאחר יד** מגליל שאינו חתוך, כי התירו במקום כבוד הבריות לעשות מלאכה **כלאחר יד**. (הגר"ש אלישיב בארחות שבת ח"א פ"א סכ"ב). או שישליך הנייר במים ועל ידי הורדת המים יקרע הנייר, או יקרענו **בשינוי**. (חוט שני ח"א פ"ח סק"א).

קריעת איגרת

עט. לקרוע איגרת המוחתם אף אם יזהר שלא לשבור האותיות החתימה **רק הנייר שסביבה אסור**, ואף לומר לאינו יהודי יש ליזהר אם לא לצורך גדול. ויכול לומר לאינו יהודי **איני יכול לקרותו** כל זמן שאינו פתוח, ואם יבין האינו יהודי מעצמו ויפתחנו אינו אסור. (מ"ב ס"ק מא).

סעיף יד

דיבוק ניירות ועורות

פ. המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בזה הרי זה **תולדת תופר** וחייב. ושיעורו כבתופר שיעור ב' **תפירות**. (שו"ע סי"ד, מ"ב ס"ק מב).

תוית נייר על בקבוק

פא. הדבקת תוית נייר על גבי בקבוק יש להסתפק אם נחשב כתפירה ואם בהסרתו חייב משום קורע, **כי אין הנייר נעשה חלק מהבקבוק** רק דבוק בו. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פ"ט הע' עז).

פלסטר על פצע

פב. מותר להדביק פלסטר על פצע שאינו תופר כי מדביק דבר רך על קשה, ורק **להדביק קצות הפלסטר זה על זה** אסור אלא אם מתכוין להסירו תוך מעת לעת או אף תוך שבוע. (חוט שני ח"א פ"יז סק"ב).

מפרק ניירות דבוקים

פג. המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוין לקלקל בלבד אלא **בשביל איזה תועלת**, אף אם לא נתכוין בשביל לדבקם עוד ביותר הרי זה תולדת קורע וחייב, כי אין צריך שיהא קורע דוקא על מנת לתפור אלא **בשביל איזה תיקון** כדי שלא יהא מקלקל. וכל שכן בקורע במקום התפירה לאיזה תועלת שחייב. (שו"ע סי"ד, מ"ב סק"מג-מד).

הקורע לקלקל

פד. אם מכוין בקריעה רק בשביל לקלקל בלבד,

פטור אבל אסור לכתחילה ככל המקלקלים בשבת. (מ"ב ס"ק מג). ואם קורע **דבר שאי אפשר לחזור ולתפור** כגון חוט או חבל אין אסור. (ביה"ל סי' שיד ס"ח ד"ה חותלות).

דפים שנדבקו מאליהם

פה. אסור זה רק אם נדבקו הדפים לקיום, אבל אם נדבקו הדפים יחד על ידי שעה או בשעת הקשירה מותר לפותחם, **כי לא נעשה לקיום**, וכל שכן אם נעשה ממילא בלא מתכוין שאין דומה כלל לתופר ואין בו משום קורע. (מ"ב ס"ק מה).

נייר על סרטי הדבקה

פו. הסרת הנייר המודבק על גבי פלסטרים או סרטי הדבקה וכדומה, יש מתירים כי לא נעשה לחברם לגוף אחד רק כדי לשמור את הדבק מלהתקלקל. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פל"ה הע' סג). ויש אוסרים. (מנח"י ח"ה סי' לט, הגר"י אלשיב בארחות שבת ח"א פ"יא סל"ה).

נדבוק באותיות

פז. אם נדבקו במקום האותיות אסור לפרקם. (מ"ב ס"ק מה). ואם אי אפשר להפריד הדפים שיראו האותיות ובכל אופן ישאר חלקי נייר דבוקים יש להסתפק אם יש בזה מוחק. (הגרש"ז אורבך בשש"כ פכ"ח הע' ה).

דפים שלא נחתכו

פח. לקרוע מחדש דפים של ספרים שלא נחתכו חייב, ואפילו על ידי אינו יהודי אסור. (מ"ב ס"ק מה).

נסתבכו בגדיו בקוצים

פט. מי שנסתבכו בגדיו בקוצים מפרישם בצנעה ובנחת שלא יקרעו ואם נקרע נקרע. וכן מותר ללבוש בגדים חדשים ואם נקרע נקרע, שאין מתכוין לקריעה. (מ"ב ס"ק מה).

להכות אגוז על מטלית

צ. פוצעים אגוזים במטלית שמכה על המטלית לשברם, ואינו חושש שמא תקרע. (מ"ב ס"ק מה).

סימן שמא

היתר נדרים בשבת

להתיר אחר שבת ולמה לטרוח בשבת. ואם הוא לצורך מצוה מתירים אף שאינו לצורך שבת. (מ"ב סק"א).

בעל בנדרי אשתו ואב בנדרי בתו

ג. הבעל יכול להפר נדרי אשתו אפילו שאינם לצורך השבת וכן אב לבתו, כי אם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם. שאין יכול להפר אלא ביום שמעו, ואפילו שמע בשבת סמוך לחשיכה קודם יציאת השבת מותר להפר שזמן הפרתה אינה מעת לעת אלא אותו היום בלבד, שאם שמע בלילה יש לו זמן להפר כל הלילה והיום, ואם שמע ביום אף

סעיף א

התרת נדרים לצורך שבת

א. מתירים נדרים בשבת אם הם לצורך השבת, כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשנות היום, ואף אם נדר רק מאכילת בשר או שתיית יין כי זה דבר מצוה בשבת, וכן אם נדר שלא ללבוש מלבוש הצריך היום, או שלא לישון בשבת שזה מתענוגי שבת כשרגיל בכך מתירים לו, ואף אם היה לו פנאי להתירם קודם שבת. (שו"ע סי"א, מ"ב סק"ב).

נדרים שלא לצורך שבת

ב. אין מתירים נדרים שלא לצורך שבת אפילו לא היה לו פנאי קודם שבת להתירם, כי הרי יכול

סמוך לחשיכה אין לו התר להפר לה אלא קודם הלילה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג-ד).

סעיף ב

התרת שבועה בשבת

ד. מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן, ואותו יום בא בשבת, והמלאכה הוא דבר שאסור לעשותו בשבת, ויש לו פתחים להתיר נדרו, נשאלים אפילו בשבת. שאם לא יתירו לו היום את שבועתו יעבור על לא יחל דברו. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ה-ז).

התרה בחרטה

ה. אפילו אם אין לו פתח אלא חרטה מעיקרא לבד

גם מתירים לו כדי שלא יעבור על נדרו. ויוכל לעשות מחרטה עצמו פתח, ששואלים לו אילו ידעת שתתחרט לבסוף על הנדר או השבועה האם היה מקבל על עצמו לכתחילה דבר הזה בנדר ושבועה, וכשמשיב לא מתירים לו. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ו).

סעיף ג

התרת חרמי קהל

ו. נהגו להתיר חרמי הקהל בשבת אף שאינם לצורך השבת. לפי שאין דרך להתכנס בכנופיא אלא בשבת, ואם לא יתירוהו לו לא יתאספו ביום אחר ונמצא שלא יהיה לו היתר לעולם, וכנדרי אשתו דומה. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"ג-ד).